

BØRN, DER MISHANDLER DYR, ADFÆRDSFORSTYRRELSER OG MULIGHEDEN FOR KOORDINERET INDSATS I FORHOLD TIL TIDLIG IDENTIFIKATION OG INTERVENTION. KOMMENTAR TIL LUNGHOFER OG SHAPIRO

Kristine Jensen de López¹

Kommentar til "The Co-occurrence of Human Violence and Animal Abuse: Policy Implications and Interventions" af Lisa Lunghofer og Kenneth Shapiro, Animals and Society Institute.

1. Indledning

I Lunghofer og Shapiros bidrag til nærværende temanummer om dyreasisteret terapi giver forfatterne et overblik over empirisk forskning om sammenhængen mellem dyremishandling og antisocial adfærd, samt hvilke nye politiske tiltag der er blevet rejst i USA for at nedbringe dyremishandling. På den politiske og juridiske front er der i USA lavet forskellige tiltag for at fremme en bedre beskyttelse af dyrs velfærd, hvor dommere i retssager om dyremishandling kan fratage den dømte retten til at eje et dyr. Dyremishandling er en forfærdelig oplevelse for et dyr, ligesom det at overvære, at et andet mennesker mishandler dyr, kan sidestilles med et psykisk overgreb. For at mindske forekomsten af dyremishandling er det vigtigt både at have valide interventionsmetoder, og at samfundet er velinformeret om de psykologiske fællesnævner mellem det at udøve vold mod dyr og det at udøve vold mod andre mennesker, således at man tidligere kan opspore børn, der er i risikogruppen for enten at blive dyre- og/eller menneskemishandlere.

Dyremishandling blev i 1987 tilføjet *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – III* som et af kriterierne forbundet med psykopatologien adfærdsforstyrrelse og indgår i dag som et af de fire kernesymptomer ved en adfærdsforstyrrelse (Searight, Rottnek & Abby, 2001). Grusomhed mod dyr indgår ligeledes som et kernesymptom i *International Classification of Diseases – 10* (WHO, 2015). En stor procentdel af børn, der vokser op med en adfærdsforstyrrelse, udvikler senere i livet en antisocial personlighedsfor-

---

¹ Kristine Jensen de López, cand.psych., professor i udviklingspsykologi, leder af Børnesprogklinikken og Center for Developmental and Applied Psychological Science (CeDAPS), Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet. E-mail: kristine@hum.aau.dk

styrrelse (Searight et al., 2001). De forskellige typer interventioner, der i dag tilbydes som støtte til børn med adfærdsforstyrrelser, består af psykoedukation til forældre, familierapi, adfærdsregulering og medicinering. Når man ser på ætiologien bag en adfærdsforstyrrelse, antages den at indeholde biologiske såvel som familie- og socialt betingede faktorer. Hvad angår de socialt betingede faktorer, er det, at man enten selv har været genstand for andres antisociale adfærd, eller at man 'blot' har været tilskuer til, at andre personer har været udsat for antisocial adfærd, en væsentlig risikofaktor. Desuden anses forældre, som er meget ustabile i forhold til, om de kan opfylde barnets minimumsbehov, for at være en faktor, der kan udløse en adfærdsforstyrrelse. Som nævnt er dyremishandling et af kernesymptomerne ved en adfærdsforstyrrelse, ligesom dyremishandling kan anses som et af de tidligste tegn på, at et barn mistrives eller er i risikogruppe for at udvikle antisocial adfærd.

Dyremishandling optræder ligeledes ofte i parforhold med vold, og/eller hvor der sker overgreb på børn. Sammentræffet mellem dyremishandling og hustruvold har fået mange af de amerikanske delstater til nu at opføre dyreinternater på eller i tilknytning til krisecentre, således at den voldsramte kvindes bekymringer om sit kæledyrs velfærd ikke er med til at fastholde hende i det voldelige forhold.

2. Tidlig identifikation og intervention i forhold til antisocial adfærd over for dyr

Lisa Lunghofer og Kenneth Shapiro understreger vigtigheden af en tidlig identifikation af børn, der udøver dyremishandling, og ikke mindst af børn, der debuterer som dyremishandlere i en tidlig alder. Her understreges det, at der er behov for en generel oplysning til fagpersoner omkring alvoren bag denne type adfærd. Det vil sige oplysninger til forældre, lærere, pædagoger og andre personer, der har tæt kontakt med småbørn, for at skabe en bevidsthed om, at dyremishandling ikke bør anses som almindelige 'drengegreger', som barnet blot forventes at vokse fra, eller som en almindelig fase i barnets almene udvikling. Det kan være en stor byrde for et barn at have været vidne til, at et andet menneske har udøvet vold mod eller har mishandlet et dyr, lige så vel som det kan være en byrde for et lille barn at skulle forholde sig til, at det selv har været ondt mod et dyr. Man kunne derfor overveje at indføre en koordineret procedure i psykologsamtaler med børn, der befinder sig i risikogruppen for at udvikle en adfærdsforstyrrelse, hvor psykologen spørger direkte ind til, om barnet selv har været ond mod dyr eller har overværet, at andre personer har været onde mod dyr.

Ved identificeringen af en person eller et barn, der på den ene eller anden måde har været vidne til dyremishandling, er det efterfølgende vigtigt at kunne tilbyde personen, barnet eller familien en målrettet psykologisk inter-

vention. Lunghofer og Shapiro præsenterer et nyt kortvarigt, kognitivt interventionsprogram med betegnelsen *AniCare*, som i øjeblikket er det eneste manualiserede og publicerede interventionsprogram for børn og voksne, der mishandler dyr. AniCare-programmet er sammensat af grundtanker fra kognitiv adfærdspsykologi, psykodynamiske teorier, tilknytningsteorier og individuelle strategier til problemløsning. Grundteknikkerne i AniCare er i terapien at støtte personen eller barnet til en bedre udvikling af empati – for eksempel at kunne tage dyrets perspektiv – samt til at udvikle mere adækvate teknikker til selvregulering, så det ikke er barnets temperament, der driver det til at være ondt mod et dyr.

Som en del af voksenversionen af programmet sigtes der mod at støtte personen i at kunne anerkende over for sig selv, at man faktisk har handlet forkert, og efterfølgende at være i stand til at kunne tage konsekvenserne af sin handling og fremadrettet kunne undgå antisocial adfærd. I programmet er der tilsyneladende stort fokus på at bryde med personens subkulturelle forestilling om, at dyr 'blot er dyr', som det er i orden at lade sine frustrationer gå ud over, og en del af terapien er således at hjælpe personen med at *reframe* sine tidligt udviklede skemaer om, at dyr er mindreværdige i forhold til mennesker og derfor godt kan 'tåle' at være genstand for personens udadreagerende adfærd. Et andet interventionsprogram, der nævnes af forfatterne, er *Children and Animals Together*-programmet, der har udgangspunkt i AniCare, og hvor der anvendes familieintervention for at rette op på et uhenigtsmæssigt forældre-barn-forhold.

3. Dansk relevans og mulighed for evidensbaserings?

Kunne man forestille sig, at AniCare-programmet ville have relevans i en dansk kontekst? Og kunne programmet evidensbaseres? Dette er to vigtige spørgsmål, som jeg ikke umiddelbart kan give uddybende svar på i skrivende stund.

Ifølge den korte beskrivelse, som forfatterne giver af programmet AniCare, virker programmet til at kunne have potentiale i en dansk kontekst, men da barnet er stærkt afhængigt af sin familie, ville en kombination med enkelte sessioner, der inddrager systemisk familierapi, også være at ønske. Det er muligt, at programmet Children and Animals Together tager højde for dette aspekt. På nuværende tidspunkt har vi ikke et dansk alternativt tilbud rettet specifikt til behandling af personer, der mishandler dyr.

Spørgsmålet om, hvorvidt AniCare-programmet kunne evidensbaseres, afhænger af hvilke *outcome*-variabler, man ønsker at se en effekt på. Man burde først og fremmest forvente at se en signifikant nedgang i hyppigheden af antisocial adfærd og i særdeleshed over for dyr. Det kan være svært at få rettet op på komplekse adfærdsformer som antisocial adfærd, endsige at få dem til at forsvinde fuldstændig på kort tid, så her vil man skulle se på gra-

den og karakteren af dyremishandlingen før og efter interventionen for at kunne evaluere programmets effekt. Programmet omfatter to komponenter, der arbejdes med i terapien, nemlig barnets udvikling af bedre empati og udviklingen af strategier til problemløsning. Den komponent, der kunne skabe størst udfordring, er, hvorvidt programmet ville kunne være i stand til at forbedre barnets evne til empati, da empati fortsat er et meget komplekst fænomen både at forstå, operationalisere og intervenere i forhold til. Forbedring af barnets strategier til problemløsning synes derimod at være et realistisk outcome.

Et andet vigtigt spørgsmål, der rejses af Lunghofer og Shapiro, er, hvordan man kunne blive bedre til at identificere børn, der er i risikogruppen for at udvikle sig til dyremishandlere og dermed i højrisikogruppen for senere at blive voldsudøvere. Her peger forfatterne på, at både forældre, lærere og andre voksne omkring barnet har et fælles ansvar for at betragte dyremishandling med alvor, uafhængigt af forskellige subkulturelle forståelser af, hvordan det forventes, at man behandler dyr. Det vil sige, at man slår lige hårdt ned på enhver type dyremishandling, uanset om det i barnets kultur anses som 'normal' adfærd. Her var det måske også relevant at se på karakteren af mishandlingen og barnets udvikling i øvrigt. Der kan være store forskelle på graden af belastning, som dyrene udsættes for i en mishandling, og det kunne tænkes, at der er en sammenhæng mellem voldsomheden i en tidlig mishandling og risikoen for, at barnet udvikler sig til mishandler. Det er klart, at jo ældre og mere modent barnet er, des større forventning vil der være til selvregulering – også i forhold til dyr – alt sammen overvejelser, som bør tænkes med i en tidlig identifikation og intervention.

Jeg er meget enig med forfatterne i, at en fælles koordineret indsats og tidligere identifikation af børn, der på grund af en tidlig mistroivsel indgår i dyremishandling, ville være at ønske. Dyremishandling kan ses som et af de tidligste tegn på antisocial adfærd, og en tidlig opsporing kunne på sigt give mulighed for identifikation og tidligere intervention i forhold til, hvad der senere kunne udvikle sig til en gennemgribende adfærdsforstyrrelse.

4. Hvad er de beskyttende faktorer?

For at kunne tilbyde en effektiv, tidlig intervention er det vigtigt med bedre viden om de specifikke beskyttende faktorer, der gør sig gældende i forhold til at undgå, at et barn begår dyremishandling. Disse faktorer er sandsynligvis tæt relaterede til, og måske overlappende med, nogle af de beskyttende faktorer mod adfærdsforstyrrelse. Samtidig er det dog også sandsynligt, at dyremishandling vil kunne ses som et afgrænset symptom, der blot relaterer sig til nogle bestemte beskyttende faktorer. I sådanne tilfælde kunne de terapeutiske teknikker, der ifølge Lunghofer og Shapiro indgår i programmet

AniCare, nemlig evnen til at være empatisk og forbedret prosocial adfærd, være yderst relevante at inddrage i et kortvarigt interventionsforløb, men måske også flere follow-up-sessioner for at sikre sig mod tilbagefald. Man kunne ligeledes forestille sig, at introduktionen af positive rollemodeller ville være virkningsfuld i forhold til at afværge et barns udvikling af antisocial adfærd, der i sin kimform kommer til udtryk i dyremishandling.

REFERENCER

- Lunghofer, L., & Shapiro, K. (2014). The co-occurrence of human violence and animal abuse: Policy implications and interventions. *Psyke & Logos*, 35(2) s. 130-135.
- Searight, H. R., Rottnek, F., & Abby, S. L. (2001). Conduct Disorder: Diagnosis and treatment in primary care. *American Family Physician*, 63(8), 1579-1588.
- World Health Organisation. (2015). *International classification of diseases 10. Version, online version 2015*. Hentet fra <http://www.who.int/classifications/icd>